

покарання. З клопотанням про помилування до Президента України можуть звертатися: засуджена особа, її родичі, трудові колективи, громадські організації, а також адміністрація органу, що виконує покарання у вигляді позбавлення волі стосовно засуджених, які довели своє виправлення і відбули більшу частину покарання. При відмові задовольнити клопотання засуджений може повторно звернутися з аналогічним клопотанням [3, с. 225].

Інститут звільнення від покарання та його відбування є одним із проявів принципу гуманізму у кримінальному праві. Його застосування спрямоване на звуження меж кримінально-правової репресії для стимулювання виправлення засудженого, адаптації його до норм соціальної поведінки та вимог дотримання правопорядку. Також можна стверджувати, що амністія та помилування надають шанс особі почати життя за межами ґрат, не відбуваючи повністю терміну.

Література

1. Про амністію: Закон України від 14.05.2014 // Відомості Верховної Ради України. – 2014. № 23. – Ст. 863.

2. Губська О. Питання звільнення від кримінальної відповідальності й покарання під час застосування амністії та помилування / О. Губська // Адвокат. – 2002. – № 4-5. – С. 17.

3. Кримінальне право України. Особлива частина: підруч. / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; за ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.

УДК 343

Животівська В. В., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Лихова С. Я., д.ю.н., професор

ПОКАРАННЯ ЯК ІНСТИТУТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Серед усіх заходів державного примусу кримінальне покарання є найбільш суворим і застосовується лише за вчинення тяжких суспільно небезпечних діянь, які є злочинами. Тому згідно з Кримінальним кодексом України, а саме ч. 1 ст. 50, покарання визначається як захід примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в обмеженні прав і свобод засудженого. Згідно з цим, метою кримінального покарання є виправлення і перевиховання засуджених, а також запобігання вчиненню нових правопорушень [1].

Отже, основними ознаками покарання є:

1. призначається лише за вчинений злочин;
2. призначається відповідно до норм чинного кримінального законодавства (КК України);
3. призначається лише судом;
4. передбачає обмеження прав і свобод особи, яка вчинила злочин.

Відповідно до ознак покарання, слід вказати, що метою покарання є кара, а також запобігання вчиненню нових правопорушень. Тобто, це ті кінцеві результати, яких бажає досягнути держава, засуджуючи особу у встановленому законом порядку. Кара за вчинений злочин переслідує мету відновлення соціальної справедливості. Це певна розплата засудженого за ту шкоду, яку він завдав суспільству в цілому, або окремим юридичним та фізичним особам. Важливо зазначити, що чим тяжчий злочин вчинено особою, чим негативніше вона характеризується, тим більша кара повинна її спіткати. Кара полягає не лише в обмеженні прав і свобод особи, яка вчинила злочин, і має не тільки фізичний (позбавлення волі, громадські роботи) та матеріальний (конфіскація майна, штраф) характер. На особу більшою мірою впливає сам факт засудження, аніж вищезазначені обмеження [3].

Згідно чинного законодавства мета покарання зазначена у ч. 2 ст. 50 Кримінального кодексу України, де вказано, що покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами [1].

Передбачені кримінальним законодавством окремі види покарань утворюють певну систему. Тому система покарань визначається як встановлений у кримінальному законі вичерпний перелік розташованих у певному порядку видів покарань, обов'язкових для застосування судом. Система покарань у кримінальному законодавстві може змінюватися відповідно до змін в політичній, соціально-економічній ситуації в країні, розвитком права і культури, а також залежно від стану, структури і динаміки злочинності [2, с. 634].

Критерієм, який покладено в основу побудови системи покарань, є їхня порівняльна тяжкість. При цьому усі види покарань розташовані в законі від менш тяжкого до більш тяжкого. Цим самим, закон не лише визначає, яке з покарань є більш чи менш тяжким, а й орієнтує суди спочатку на обрання найменш тяжкого виду покарання з числа тих покарань, застосування яких у даному конкретному випадку є законним і справедливим, а також необхідним і достатнім для виправлення винної особи та попередження нових злочинів. Тому покарання класифікуються:

- 1) за порядком(способом) їх призначення;
- 2) за суб'єктом, до якого застосовується покарання;
- 3) за можливістю визначення строку покарання.

Щодо порядку призначення покарань, то виділяють три їхні види – основні покарання, додаткові покарання, а також покарання, що можуть

призначатися, як основні, так і додаткові. Основні покарання – це покарання, що призначаються у вироку лише як самостійні покарання. Вони ні за яких умов не можуть призначатися на додаток до інших покарань, не можуть бути до них приєднані. За один злочин може бути призначене тільки одне основне покарання. До основних покарань закон відносить: громадські роботи, виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, арешт, обмеження волі, довічне позбавлення волі. Додаткові покарання – це такі покарання, що призначаються лише на додаток до основних покарань і самостійно застосовуватися не можуть. Отже, додаткові покарання не можуть самостійно застосовуватися у вироку. До них ст. 52 КК України відносить: конфіскацію майна, позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Покарання, що можуть призначатися і як основні, і як додаткові – це позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю і штраф [1].

Характеризуючи наступну ознаку, варто зазначити, що суб'єкти, до яких застосовуються покарання, поділяють на загальні та спеціальні. Загальні покарання можуть бути застосовані до будь-якої особи (наприклад, позбавлення волі). Спеціальні покарання призначаються лише певному колу засуджених і не можуть застосовуватися до будь-якої особи.

За можливістю визначення строку покарання – поділяють на строкові і безстрокові покарання. Існують такі строкові покарання: позбавлення волі, обмеження волі, арешт, виправні роботи без позбавлення волі, службові обмеження для військовослужбовців, громадські роботи, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, тримання у дисциплінарному батальйоні. Безстроковими покараннями є: позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Отже, призначення покарання являє собою один із етапів застосування кримінально-правових норм, який характеризується рядом особливостей. Тому його загальні засади спрямовані на забезпечення індивідуалізації та справедливості покарання. Вони являють собою систему приписів, якими і керується суд при винесенні обвинувального вироку, обов'язковим елементом якого, після визнання особи винною у вчиненні конкретного злочину, є призначення виду і міри покарання відповідно до диспозиції статті, за якою кваліфікуватиметься вчинений злочин.

Література

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. (із змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 13. – Ст. 146.
2. Кримінальне право України. Загальна частина / за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 634 с.
3. Кримінальне право України. Загальна частина: підруч. / за ред. П. С. Матишевського та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2001.